

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Terentivs,|| A` M. Antonio Mvreto|| locis prope
innumerabilibus|| emendatus.||**

Terentius Afer, Publius

Venetiis, 1558 [erschieden] 1559

Actvs Qvinti

[urn:nbn:de:gbv:45:1-723936](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-723936)

A D E L P H I

ACTVS QVINTI SCENA PRIMA.

SYRVS, DEMEA.

Sy. Depol syrisce te curasti molliter,
 æ Lauteq; munus administraſti tuum:
 Abi. ſed poſtquam intus ſum omnium rerum
 ſatur,
 Prode ambulare huc libitum eſt. De. illud ſis uide
 Exemplum diſciplinæ. Sy. ecce autem hic adeſt ſenex
 Noſter. quid fit? quid tu eſ trisſtis? De. ohe ſcelus.
 Sy. Eho iam tu uerba fundis hic, ſapientia?
 De. Tun? ſi meus eſſes. Sy. diſ quidem eſſes Demea,
 Ac tuam rem conſtabiliffes. De. exemplum omnibus,
 Curarem, ut eſſes. ſ. quamobrem? quid feci? De. rogati
 In ipſa turba, atque in peccato maximo,
 Quod uix ſedatum ſatis eſt, potaſtis ſcelus,
 Quaſi re bene geſta. Sy. ſane nollem huc exitum.

ACTVS QVINTI SCENA II.

DROMO, SYRVS, DEMEA.

Dr. Eus ſyre, rogat te Cteſipho ut redeas. Sy. abi.
 De. h Quid Cteſiphonem hic narrat? Sy. nihil. De.
 eho caruſfex,
 Eſt Cteſipho intus? Sy. non eſt. De. cur hic nominat?
 Sy. Eſt alius quidam paraſitaſter paruolus,
 Noſtin? De. iam ſcibo. Sy. quid agis? quò abis? De.
 mitte me.

sy. Noli inquam. De. non manum abstines mastigia?
 An tibi manus cerebrum dispergi hic? sy. abiit.
 Aedepol comessatorem haud sane commodum,
 Presertim Ctesiphoni. quid ego nunc agam?
 Nisi, dum hæ silesunt turbæ, interea in angulum
 Aliquò abeam, atque edormiscam hoc uilli. sic agam.

ACTVS QVINTI SCENA III.
 MITIO, DEMA.

Mi. Arata à nobis sunt, ut dixi, Sostrata,
 p Vbi uis. quisnam à me pepulit, tam grauitè
 fores?

De. Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem, aut
 querar?

O cælum, o terra, o maria Neptuni. Mi. hem tibi,
 Resciuit omnem rem: id nunc clamat: ilicet:
 paratæ lites: succurrendum est. De. eccum adest
 Communis corruptela nostrum liberum.

Mi. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.

De. Repressi, redij, mitto maledicta omnia:
 Rem ipsam putemus. dictum inter nos hoc fuit,
 Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum,
 Ne ue ego tuum. responde. Mi. factum est, non nego.

De. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
 Cur emis amicam Mitio? nam qui minus
 Mihi idem ius æquom est esse, quod mecum est tibi?
 Quando ego tuum non curo, ne cura meum.

Mi. Non æquom dicis, non: nam uetus uerbum hoc quia
 dem est,

Communia esse amicorum inter se omnia .

De. Facete : nunc demum istæc nata oratio est .

Mi. Ausculta paucis , nisi molestum est Demea .

Principio , si id te mordet , sumptum filij

Quem faciunt , quæ so facito hæc tecum cogites .

Tu illos duos olim pro re tollebas tua ,

Quòd satis putabas tua bona ambobus fore ;

Et me tum uxorem credidisti scilicet

Ducturum : eandem illam rationem antiquam obtine:

Conserua , quære , parce , fac quamplurimum

Illis relinuas : gloriam tu istam obtine :

Mea , quæ præter spem euenere , utantur sine .

De summa nihil decedet : quod hinc accesserit ,

Id de lucro putato esse . omnia si hæc uoles

In animo uere cogitare Demea ,

Et mihi , & tibi , & illis dempseris molestiam .

De. Mitto rem consuetudine ipsorum . M. mane :

scio istuc ibam . multa in homine Demea

Signa insunt , ex quibus coniectura facile fit ,

Duo cum idem faciunt , sæpe ut possis dicere ,

Hoc licet impune facere huic , illi non licet :

Non quod dissimilis res sit , sed quòd , qui facit :

Quæ ego esse in illis uideo , ut confidam fore ita ,

Vt uolumus . uideo eos sapere , intellegere , in loco

Vereri , inter se amare : scire est liberum

Ingenium atque animum : quouis illos tu die

Reducas . at enim metuas , ne ab re sint tamen

Omissiores paulo . o noster Demea ,

Ad omnia alia ætate sapimus rectius :

Solum unum hoc uitium affert senectus hominibus ;

Attentiores

Attentiores sumus ad rem omnes, quàm sat est:
 Quod illos sat ætas acuet. De. ne nimium modo
 Bonæ tuæ istæ nos rationes Mitio,
 Et tuus iste animus æquus subuortat. Mi. tace,
 Non fiet. mitte iam istæc: da te hodie mihi:
 Expurge frontem. De. scilicet, ita tempus fert,
 Faciendum est: ceterum rus cras cum filio
 cum primo lucu. M. immo de nocte censeo:
 Hodie modo hilarum fac te. De. & istam psaltriam
 vna illuc mecum hinc abstraham. Mi. pugnaueris.
 Eo prorsus pacto illic alligaris filium.
 Modo facito, ut illam serues. De. ego istuc uidero: atque
 illi fauillæ plena, fumi, ac pollinis
 Coquendo sit faxo, & molendo: præter hæc,
 Meridie ipso, faciam, ut stipulam colligat:
 Tam excoctam reddam, atque atram, quàm carbo est.

Mi. placet.

Nunc mihi uidere sapere, atque equidem filium,
 Tum etiam si nolit, cogas, cum illa una cubet.
 De. Derides? fortunatus, qui isto animo sies:
 Ego sentio. Mi. ah pergis ne? De. iam iam desino.
 Mi. I ergo intro, & cui opus rei est, hilarem hunc sumamus
 diem.

ACTVS QVINTI SCENA IIII.

D E M E A.

De. Vnquam ita quisquam bene subducta ratio-
 ne ad uitam fuit,

N 4

Quin

Quin res, ætas, usus semper aliquid apportet noui,
 Aliquid moneat, ut illa, quæ te scire credas, nescias,
 Et, quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.
 Quod mi euenit nunc: nam ego uitam duram, quam
 uixi usque adhuc,

Prope iam excursu spatio mitto: id quamobrem? re ipsa
 sa repperi

Facilitate nihil homini esse melius, neque clementia. id
 Esse uerum, ex me, atque ex fratre cuius facile est no
 scere.

Vitam ille suam semper egit in ocio, in conuiujs:
 Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus:
 sibi uixit: sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt, amat.
 Ego ile agrestis, sæuus, tristis, parcus, truculentus,
 tenax,

Duxi uxorem: quam ibi miseriam uidi? nati filij,
 Alia cura: porro autem, illis dum studeo ut quamplurimum

Facerem, contriui in quærendo uitã, atque ætatem meã:
 Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab ijs fero,
 Odium. ille alter sine labore patria potitur commoda:
 illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia:
 illum diligunt: apud illũ sunt ambo, ego desertũ sum:
 illum, ut uiuat, optant, meam autem mortem exper
 tant scilicet:

Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit suos
 Paulo sumptu: miseriam omnem ego capio, hic potitur
 gaudia.

Age age, nunc experiamur cõtra hæc ecquid ego possit
 Blande dicere, aut benigne facere, quando eò provocat.

Ego quoque à meis me amari, & magnipendi postulo.
 si id fit dando, atque obsequendo, non posteriores ferã.
 Deerit: id mea minime refert, qui sum natu maxumus.

ACTVS QVINTI SCENA V.

SYRVS, DEMEA.

S. Eus Demea, rogat frater, ne abeas longius.

D. Quis homo? o Syre noster, salue, quid fit?
 h quid agitur?

S. Recte. D. optume est. iam nunc hæc tria pri-
 mum addidi

Præter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?

Seruom haud illiberalem præbes te, & tibi

Lubens bene faxim. S. gratiam habeo. D. atqui Syre

Hoc uerum est, & ipsa re experiere propediem.

ACTVS QVINTI SCENA VI.

GETA, DEMEA.

G. Era, ego hinc ad hos prouisam, quàm
 mox uirginem

h Accersant. sed eccũ Demeã. saluos sies.

D. Oh, qui uocare? G. Geta. D. Geta, ho-
 minem maxumi

Pretij esse hodie te iudicauĩ animo meo:

Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis,

Cui dominus curæ est, ita ut tibi sensi Geta:

Et

Et tibi ob eam rem, si quid usus uenerit,
 Lubens bene faxim. meditor esse affabilis,
 Et bene procedit. G. bonus es, cum hæc existumas.
 D. Paulatim plebem primulum facio meam.

ACTVS QVINTI SCENA VII.

AESCHINVS, DEMEA,
 SYRVS, GETA.

- Ae. Occidunt me, qui dum nimi' sanctas nuptias
 student facere, in apparando consumunt diem.
 D. Quid agitur Aeschine? Ae. hem pater mi, tu
 hic eras?
 D. Tuus hercle uero & animo, & natura pater,
 Quite plus quam oculos hosce: sed cur non domum
 Vxorem accersis? Ae. cupio: uerum hoc mihi mora est,
 Tibicina, & hymenæum qui cantent. D. eho,
 Vin' tu huic seni auscultare? Ae. quid? D. missa hæc
 face,
 Hymenæum, turbam, lampadas, tibicinas:
 Atque hanc in horto maceriam iube dirui
 Quantum potest, hac transfer, unam fac domum:
 Traduc & matrem, & familiam omnem ad nos. Ae.
 placet
 Pater lepidissime. D. euge, iam lepidus uocor.
 Fratri ædes fient peruicæ: turbam domum
 Adducet, sumptum admittet: multa: quid mea?
 Ego lepidus in eo gratiam: iube nunc iam
 Dinumeret illi Babylo uiginti minas.

Syre, cessas ire, ac facere? S. quid ago? D. dirue:
 Tu, illas, abi, & traduce. G. diu tibi Demea
 Bene faxint, cum te uideo nostræ familiæ
 Tam ex animo factum uelle. D. dignos arbitror.
 Tu quid ais? Ae. sic opinor. D. multo rectius est,
 Quam illam puerperam nunc duci huc per uiam
 Aegrotam. Ae. nihil enim uidi melius mi pater.
 D. Sic soleo: sed eccum Mitio egreditur foras.

ACTVS QVINTI SCENA VIII.

MITIO, DEMEA, AESCHINVS.

Mi. Vbet frater? ubi is est? tu iubes hoc
 i Demea?

D. Ego uero iubeo, & in hac re, & alijs
 omnibus

Quamaxime unam facere nos hanc familiam,
 Colere, adiuuare, adiungere. Ae. ita quaeso pater.

M. Haud aliter censeo. D. immo hercle ita nobis decet.

Primum huius uxoris est mater. M. est: quid postea?

D. Proba, & modesta. M. ita aiunt. D. natu grandior.

M. scio. D. parere iam diu hæc per annos non potest:

Nec, qui eam respiciat, quisquam est: sola est. M. quæ
 hic rem agit?

D. Hanc te æquom est ducere, & te operam, ut fiat, dare.

M. Me ducere autem? D. te. M. me? D. te, inquam. M. in

eptis. D. si tu sis homo,

Hic faciat. Ae. mi pater. M. quid? tu? a sine huic aus-
 scultas? D. nihil agis.

Fieri

A D E L P H I

Fieri aliter non pote. M. deliras. Ae. sine te exorem mi pater.

M. Insanis? aufer te. D. age, da ueniam filio. M. sati' sanus es?

Ego nouus maritus anno demum quinto & sexagesimo Fiam, atque anum decrepitam ducam? id ne estis auctores mihi?

Ae. Fac: promisi ego illis. M. promisti autem? de te largitor puer.

D. Age, quid, si quid te maius oret? M. quasi non hoc sit maxumum.

D. Age, da ueniam. Ae. ne grauare. D. fac, promitte. M. non omittis? Ae. non,

Nisi exorem. M. uis haec quidem est. D. age, age, prolixo Mitio.

M. Et si hoc mihi prauom, ineptum, absurdum, atque alienum à uita mea

videtur, si uos tantopere istuc uoltis, fiat. Ae. bene facis:

Merito te amo. D. uerum quid? quid ego dicam? hoc confit quod uolo.

Quid nunc quod restat? Hegio cognatus his est proximus,

Affinis nobis, pauper: bene nos aliquid facere illi decet.

M. Quid facere? D. agelli hic est sub urbe paulum, quod locitas foras:

Huic demus, qui fruatur. M. paulum id autem? D. si multum, tamen

Faciendum est: pro patre huic est, bonus est, noster est, recte datur.

P o s t r e m o

Postremo non meum illud uerbum facio, quod tu Mitio
Bene, & sapienter dixti dudum: uitium commune om-
nium est;

Quod nimium ad rem in senecta attenti sumus. hanc
maculam nos decet

Effugere. dictum est uere, et re ipsa fieri oportet, Mitio.

M. Quid istuc est? dabitur quidem, quando hic uolt, Aes-
schine. Ae. mi pater.

D. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore, & animo.

M. gaudeo.

D. suo sibi hunc gladio iungulo.

ACTVS QVINTI SCENA IX.

SYRVS, DEMEA, MITIO,
AESCHINVS.

S. Actum est, quod iusti Demea.

D. f Frugi homo es. ædepol hodie mea quidem
sententia

Iudico, Syrum fieri æquom liberum. M. istunc liberū?
Quodnam ob factum? D. multa. s. o noster Demea,
æpol uir bonū es:

Ego istos uobis usque à pueris curauī ambos sedulo,
Docui, monui, bene præcepi semper quæ potui omnia.

D. Res apparet. & quidem hæc porro, obsonare, cum fide
scortum adducere, apparare de die conuiuium:

Non mediocris hominis hæc sunt officia. s. o lepidum
caput.

D. Postremo hodie in psaltria ista emunda hic adiutor fuit,

Hic

A D E L P H I

- Hic curauit: prodesse æquom est: alij meliores erunt,
Denique hic uolt fieri. M. uin' tu hoc fieri? Ae. cupio.
M. si quidem
Tu uis, Syre eho accede huc ad me, liber esto. s. bene
facis:
Omnibu' gratiam habeo, & seorsum tibi prætere
Demea.
D. Gaudeo. Ae. & ego. S. credo: utinam hoc perpetuum
fiat gaudium, ut
Phrygiam uxorem meam una mecum uideam liberam.
D. optumam
Mulierem quidem. S. & quidem nepoti tuo, huius filio,
Hodie prima mammam dedit hæc. D. hercle uero seris
siquidem prima dedit, haud dubium quin emitti æ
quom fiet.
M. Ob eam rem? D. ob eam: postremo à me argentum,
quanti est, sumito.
s. Dij tibi Demea omnes semper omnia optata afferant.
M. syre, processisti hodie pulchre. D. siquidem porro
Mitio
Tu tuum officium facies, atque huic aliquid paulum
præ manu
Dederis, unde utatur. reddet tibi cito. M. istoc uilius.
Ae. Frugi homo est. S. reddam hercle. da modo. Ae. age
pater. M. post consulam.
D. Faciet. S. o uir optime. Ae. o pater mi festiuissime.
M. Quid istuc? quæ res tam repente mores mutauit tuos?
Quod proluuium? quæ istæc subita est largitas? D. dis
cam tibi.
Ut id ostēderem, quo'd te isti facilem, et festiuum putant.

Id non fieri ex uera uita, neque adeo ex æquo & bono,
 sed ex assentando, indulgendo, & largiendo Mitio.
 Nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita inuisa est

Aeschine,

Quia non iusta iniusta prorsus omnia orinino obsequor:
 Missa facio, effundite, emite, facite quod uobis lubet.
 sed si id uultis potius, quæ uos propter adolescentiam
 Minu' uidetis, magis impense cupitis, consulitis parū,
 hæc reprehendere, & corrigere me; obsecūdare in loco:
 Ecce me, qui id faciā uobis. Ae. tibi pater permittimus:
 Plus scis, quid facto opus est. sed de fratre quid fiet?

D. sino

Habeat. sine in istac faciat. M. istuc recte. Plaudite.

Hecyram in suum, id est, in ultimum locum reiecimus.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Phormio	parasitus.
Demipho	senex.
Antipho	adolescens.
Geta	seruus.
Dorio	leno.
Chremes	senex.
Phædria	adolescens.
Dauus	seruus.
Sophrona	nutrix.
Nausistrata	matrona.
Aegio,	
Cratinus,	aduocati.
Ch. it,	

ACTA

Ostquam poeta uetus poetam non potest
 p Retrahere à studio, & transdere hominem
 in ocium,

Maledictis deterrere, ne scribat, parat:
 Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas,
 Tenui esse oratione, & scriptura leui,
 Quia nusquam scripsit insanum adolescentulum
 Ceruam uidere fugere, & sectari canes,
 Et eam plorare, orare ut subueniat sibi.
 Quòd si intellexeret, olim cum stetit noua,
 Actoris opera magis stetisse, quàm sua:
 Minu' multo audaciter, quàm lædit, læderet;
 Et magi' placerent, quas fecisset fabulas.
 Nunc si quis est, qui hoc dicat, uat sic cogitet,
 Vetu' si poeta non lacecessisset prior,
 Nullum inuenire prologum potuisset nouus
 Quem diceret, nisi haberet, cui malediceret:
 Is sibi responsum hoc habeat; in medio omnibus
 Palmam esse positam, qui autem tractant musicam.
 Ille ad famem hunc ab studio studuit reicere:
 Hic respondere uoluit, non laceessere.
 Benedictis si certasset, audisset bene:
 Quod ab ipso allatum est, sibi esse id rellatum putet.
 De illo iam finem faciam dicundi mihi,
 Peccandi cum ipse de se finem non facit.
 Nunc quid uelim, animum attendite. apporto nouam
 Epidicazomenon quam uocant comœdiam
 Græci, Latini Phormionem nominant;

O

Quia